

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ศตวรรษที่ 21 กระแสโลกาภิวัตน์กำลังเปลี่ยนผ่าน “สังคมฐานความรู้หรือ Knowledge Based Society” ไปสู่โลก “หลังสังคมฐานความรู้ หรือ Post Knowledge Based Society” ซึ่งเป็นสังคมที่เน้นเรื่องคุณค่าของคนซึ่งจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณลักษณะสำคัญคือ “ความรู้ที่กำกับด้วยคุณธรรม” (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2551: 23) การพัฒนาประเทศในยุคหลังสังคมฐานความรู้จึงต้องเน้นจุดเด่นของสังคมฐานความรู้ดังต่อไปนี้ คือ การตอบสนอง (Serving) การสร้างความรู้ (Knowing) ความคิด (Thinking) และการสัมผัสประสบการณ์ (Experiencing) มาใช้ควบคู่กันไปกับการสร้างคุณค่าความไว้วางใจ (Trusting) การใส่ใจ (Caring) การแบ่งปัน (Sharing) และความร่วมมือร่วมใจ (Collaborating) ระหว่างกันและกัน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2551: 25) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ การ์ดเนอร์ (Gardner, 2008 : 153) ที่ว่าการที่เราจะยืนหยัดอยู่ในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุขทั้งในการดำเนินชีวิตและหน้าที่การงานนั้น จะต้องสามารถปรับตัวเองให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ โดยการพัฒนาระบบการรับรู้และคิดอย่างเป็นระบบควบคู่ไปกับการพัฒนาและขัดเกลาด้านจิตใจใน 5 ด้านสำคัญ อันประกอบด้วยจิตชำนาญการ (Disciplined Mind) จิตสังเคราะห์ (Synthesizing Mind) จิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) จิตเคารพผู้อื่นและตนเอง (Respectful Mind) และจิตจริยธรรม (Ethical Mind) และสุวิทย์ เมษินทรีย์ (2550 : 8) ได้กล่าวว่าในศตวรรษที่ 21 นี้โลกกำลังค่อยๆ เปลี่ยนจาก “โลกที่คงรูป” สู่ “โลกที่เลื่อนไหล” โลกที่คงรูปเป็น “โลกของการพึ่งพิง” ที่ผู้คนมีการปฏิสัมพันธ์กันส่วนโลกที่เลื่อนไหลเป็น “โลกที่ผู้คนมีความเป็นอิสระ” มากขึ้นควบคู่กับ “โลกที่ผู้คนต้องพึ่งพาอาศัยกัน” ประเด็นที่น่าสนใจคือขณะที่โลกกำลังปรับเปลี่ยนฐานรากหลักของการศึกษาที่ประกอบด้วย “ความรู้” และ “คุณธรรม” มิได้เปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตโลก ทั้งนี้เพราะการที่จะสามารถอยู่ได้ในโลกที่ผู้คนมีความเป็นอิสระได้ นักศึกษาต้องมี “ความรู้” ในขณะเดียวกันจะสามารถอยู่ได้ในโลกที่ผู้คนต้องพึ่งพาอาศัยกันได้ นักศึกษาต้องมี “คุณธรรม” ดังนั้นภายใต้โลกใบใหม่นี้ ผู้คนต้องการทั้งความรู้และคุณธรรม ในระดับที่เข้มข้นมากขึ้น

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกไปรับใช้สังคม อาจารย์ในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาโดยตรง จึงเป็นกลไกที่สำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจารย์ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ที่ต้องมุ่งช่วยให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ ทั้งด้านสติปัญญา ด้านวิชาการ ความคิดและค่านิยม เพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในตัวนักศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของสังคม ได้อย่างแท้จริง มีความสอดคล้องกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ ทุกหลักสูตรมุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการสร้างสรรค์การเรียนรู้แนวใหม่ให้มีความเป็นครูเป็นผู้นำใน

การเปลี่ยนแปลงมีความรับผิดชอบต่อสังคมและพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ผ่านมา ทั้งจากการศึกษาเอกสารผลการประชุมสัมมนาและผลการวิจัย ได้สะท้อนคุณภาพของบัณฑิตไทยที่ไม่สามารถสนองต่อการพัฒนาประเทศและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย กล่าวคือ การศึกษาระดับอุดมศึกษาขาดการสร้างทักษะทางวิชาการและทักษะทางสติปัญญาในเชิงลึก ทำให้คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับผู้จ้างงาน ขาดทักษะในการดำรงชีวิต รวมทั้งวิกฤตความสามารถในการแข่งขันในสังคมมีมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้บัณฑิตในปัจจุบันมักจะใช้ความรู้อย่างขาดทักษะปัญญาในการพิจารณาความถูกต้อง การสร้างความรู้ใหม่ในสถาบันการศึกษามีน้อย และขาดการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539: 10-15 และประเวศ วะสี, 2543: 63-69) ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านมาจึงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรองรับความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ได้ เป็นการศึกษาที่เน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์หาเหตุและผลหรือการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้กระบวนการเรียนการสอนยังขาดการบูรณาการวิชาเฉพาะ วิชาศึกษาทั่วไป วิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เข้าด้วยกัน การเรียนการสอนจึงอยู่ในลักษณะแยกส่วนโดยเน้นการเรียนรู้ในวิชาการเป็นหลักไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้จริงให้เกิดประโยชน์ หรือการรู้จักชีวิตและการดำรงชีวิตอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดปัญญาที่จะใช้แก้ปัญหาชีวิตได้

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อเสริมบัณฑิตไทยให้มีความรู้ควบคู่กับการมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อวิสัยทัศน์การพัฒนาการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547: 18) การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้คนมีคุณภาพมีความสมดุลทั้งด้านความรู้ควบคู่คุณธรรม ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติและความจำเป็นเร่งด่วนที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการให้การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นจะมีลักษณะที่มิได้เน้นเฉพาะเนื้อหาวิชาแต่เพียงอย่างเดียวแต่นำที่ทักษะการคิดและการสร้างความรู้ ทักษะการทำงานร่วมกัน การอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบต่อความมีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบและเบียดเบียนผู้อื่นหรือส่วนรวม (กนกวรรณ, 2545: 37-40) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ อุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thai Qualification Framework for Higher Education: TQF: HEd., 2552: 9-10) โดยที่กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบต่อสังคม และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากผลการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านนี้ บางสาขาวิชาต้องการทักษะเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การรับรู้ ความคิดและค่านิยมที่เหมาะสม

ที่นักศึกษาพัฒนาขึ้นในตนเองจากประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการศึกษ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552: 23)

จากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 จะบรรลุเป้าหมายและประสพผลสำเร็จได้จะต้องผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นระบบ จึงจะพัฒนาให้ผู้เรียนมี เจตคติที่มีความรู้ความสามารถที่พึงปรารถนาบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ การเรียนการสอนที่มีคุณภาพต้องส่งเสริมให้บุคคลเจริญเติบโตและมีความเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาและพัฒนาไปสู่ความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ผู้สอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการสร้างเสริมเจตคติให้กับผู้เรียน และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนไปในทางที่ดีขึ้นตามจุดประสงค์การสอน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือวิธีสอนหรือรูปแบบการสอนที่ผู้สอนใช้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ (System Approach) ยึดหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เหมาะสม และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเห็นคล้อยตามและนำไปปฏิบัติให้เกิดผล การจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้นั้น เป็นเป้าหมายสำคัญและสิ่งที่ปรารถนาในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษาที่ผลิตนักศึกษาที่จะเป็นปัญญาชนของประเทศ ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าและพัฒนาอย่างยั่งยืน แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี พ.ศ. 2551-2565 ได้กำหนดประเด็นเร่งด่วนด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างความตระหนัก ในการจัดการศึกษาทุกระดับ และผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ลึกจนถึงสร้างองค์ความรู้ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี, 2551-2565: 10)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นหน่วยงานระดับอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตออกสู่สังคมโดยเฉพาะสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ลักษณะของสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เป็นศาสตร์เกี่ยวกับศิลปะและจิตวิทยาการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ การผลิตครูใหม่หรือการเตรียมครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนประจำการ การจัดการศึกษาในสาขาครุศาสตร์ประกอบด้วยวิชาครูและวิชาเอกที่จะสอนทั้งในด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการซึ่งเชื่อมโยงและบูรณาการกับสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาคนในวัยเรียนให้มีคุณภาพสามารถพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงมีการกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ 6 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีคุณธรรม มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพครู และมีความรับผิดชอบต่อสังคมต่อวิชาการ วิชาชีพ เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านความรู้ มีความอดทน ใจกว้างและมีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการทำงานร่วมกันกับผู้เรียนและผู้ร่วมงานทุกกลุ่ม 3) ด้านทักษะทางปัญญา มีความรอบรู้และมีความสามารถประยุกต์ความเข้าใจอันถ่องแท้ในทฤษฎี และระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างความรู้ใหม่ 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบต่อสังคม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาและข้อโต้แย้งโดยการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการแสวงหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมและปฏิบัติได้ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสามารถในการพิจารณาแสวงหา และเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางวิชาการ วิชาชีพและสังคมอย่างมีเหตุผลที่สมเหตุสมผล โดยการบูรณาการศาสตร์แบบสหวิทยาการและพหุวิทยาการเพื่อเสริมสร้างการ

พัฒนาที่ยั่งยืน และ 6) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถในการติดตามพัฒนาการของศาสตร์ทั้งหลาย และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสมรรถนะของตนอยู่เสมอ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ หลักสูตรห้าปี, 15 มีนาคม 2554: 7)

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนผู้วิจัยจึงเลือกใช้การเรียนการสอนโดยการบริการสังคมในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF เนื่องจากการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม เป็นประสบการณ์ด้านการศึกษา โดยที่เน้นผู้เรียนพัฒนาตนเอง ซึ่งวรภัทร ภูเจริญ (2552:67) กล่าวว่า เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นเองจากการค้นพบ (Tacit Knowledge) ต้องมีการลงมือปฏิบัติจึงจะเข้าใจได้เองและเป็นทักษะภายใน (Internal tacit Knowledge) ซึ่งเน้นการพัฒนาจิตใจของผู้ปฏิบัติ เช่น พัฒนาให้มีสติ เห็นตนเองตามความเป็นจริง รักเพื่อนมนุษย์ รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง การเกิดจิตอาสา โดยการบริการสังคมอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในประสบการณ์รับใช้ที่มีการจัดเตรียมอย่างดีเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและมีความเชื่อมโยงความร่วมมือทั้งมหาวิทยาลัยและชุมชน รวมถึงการบูรณาการกับรายวิชาของผู้เรียน และมีการจัดเวลาที่แน่นอนให้ผู้เรียนสามารถคิด พูด และเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้กระทำและเห็นระหว่างที่ลงมือทำกิจกรรม

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งการมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพของการเรียนของนักศึกษา คุณภาพของการจัดการศึกษาและคุณภาพของสังคมโดยรวม

คำถามในการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีคำถามของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีองค์ประกอบและกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างไร และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 หรือไม่

2. ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักศึกษาก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันหรือไม่

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐาน TQF ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ระหว่างสาขาวิชาแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักศึกษาก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐาน TQF ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ระหว่างสาขาวิชา

สมมุติฐานการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักศึกษาก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน
3. นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่เรียนสาขาวิชาต่างกันมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ชั้นปีที่ 2 จำนวน 4 สาขาวิชา สาขาวิชาละ 3 ห้องเรียน ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 130 คน นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา จำนวน 86 คน นักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวน 155 คน และนักศึกษสาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 141 คน รวมนักศึกษา 512 คน ซึ่งมหาวิทยาลัยจัดนักศึกษาแบบละความสามารถในแต่ละห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ชั้นปีที่ 2 จำนวน 4 สาขาวิชา สาขาวิชาละ 1 ห้องเรียน คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย จำนวน 43 คน นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา จำนวน 52 คน นักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวน 48 คน และนักศึกษสาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 43 คน ซึ่งสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม รวมนักศึกษาทั้งสิ้น 186 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปร 2 ประเภท คือ

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) 2) ด้านความรู้ (Knowledge) 3) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive) 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เนื้อหาเกี่ยวกับการทำโครงการบริการสังคม/กิจกรรมจิตอาสาและเนื้อหาในรายวิชาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละสาขา ได้แก่ นักศึกษาศาสาวิชาภาษาไทย ใช้เนื้อหาในรายวิชาการพูดและการฟังเพื่อสัมฤทธิ์ผลสำหรับครูภาษาไทย(รหัสวิชา 1112106) นักศึกษาศาสาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษาใช้เนื้อหาใน รายวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (รหัสวิชา 0031111) นักศึกษาศาสาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไปใช้เนื้อหาใน รายวิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน(รหัสวิชา0021106) และนักศึกษาศาสาวิชาสังคมศึกษา ใช้เนื้อหาในรายวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น (รหัสวิชา 2572401) ในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ดังนี้

1. หลักการ แนวคิดการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี

งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการแนวคิดของการวิจัยและพัฒนา ผสมผสานกับการวิจัยเชิงผสมผสานวิธีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอน ซึ่งการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เป็นงานที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน ดังนี้คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A)การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D): การพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เป็นการนำไปใช้ (Implementation : I): การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) การประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และผู้วิจัยได้นำหลักการของการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed

Methods Research) เป็นการวิจัยซึ่งผสมผสานวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามฐานคติที่อยู่ภายใต้กระบวนทัศน์แบบปฏิบัตินิยมหรือประโยชน์นิยมเป็นหลัก

2. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบระบบการจัดการเรียนการสอน(Instructional System Design)

การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดแบบจำลองการออกแบบระบบการเรียนการสอน (Instructional System Design) ตามแนวคิด ADDIE Model ปรับปรุงตามแนวคิดของเควิน ครูส (Kevin Kruse, 2008: 1) ให้มีความยืดหยุ่นเป็นระบบมากขึ้นจากแนวคิดเดิม และแบบจำลองการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบของดิกค์ และแคร์รี่ (Dick and Carey, 2005: 1-8) ของเคมพ์ (Kemp, 1985: 18) และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของจอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2009: 9) ร่วมกับแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

3. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF

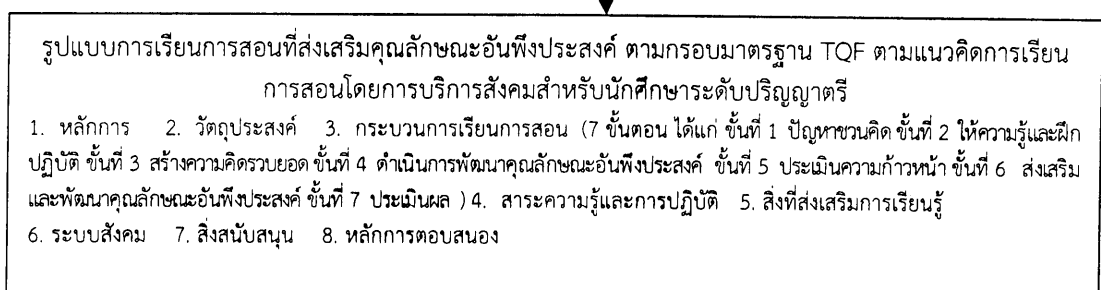
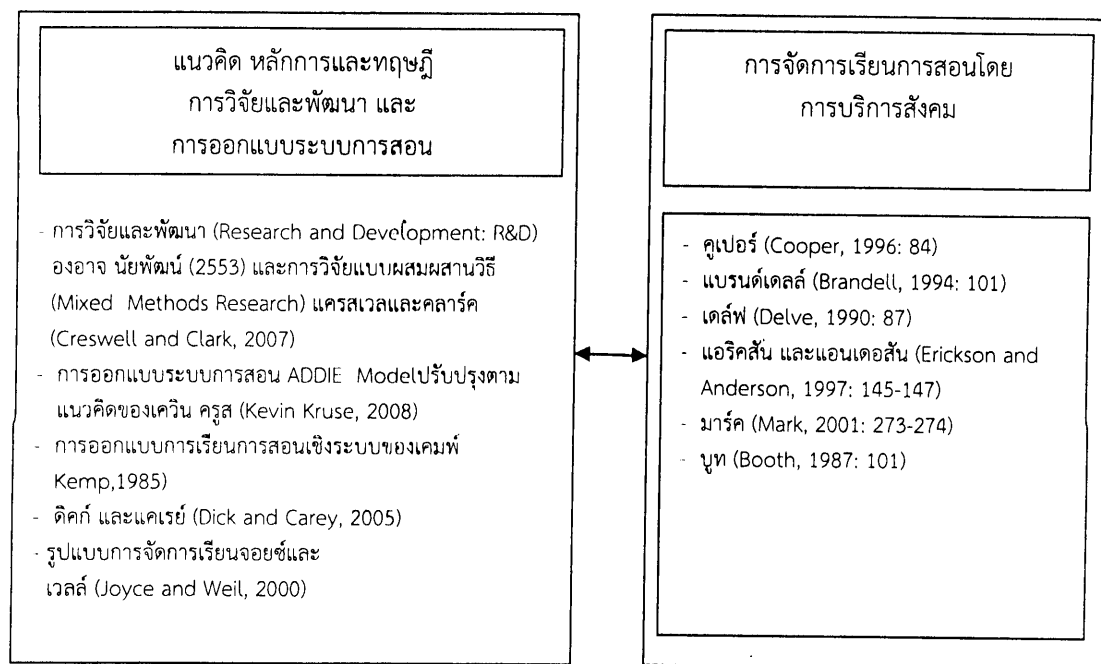
กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF: HEd., 2552: 9-10) ที่ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตปริญญาตรี ประกอบด้วย 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) 2) ด้านความรู้ (Knowledge) 3) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive) 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) ซึ่งแต่ละด้านศึกษาเรื่องย่อยต่างๆดังนี้ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (เรื่อง การมีจิตสาธารณะ) 2) ด้านความรู้ (เรื่อง การนำความรู้สู่การปฏิบัติ) 3) ด้านทักษะทางปัญญา (เรื่อง การคิด) 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (เรื่อง ความรับผิดชอบ) 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ)

4. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม

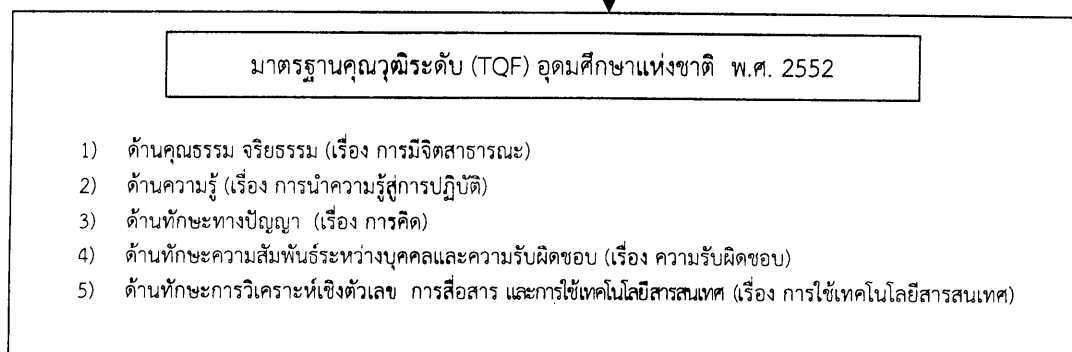
เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้ในรูปแบบบริการสังคม ของคูเปอร์ (Cooper, 1996: 84) แบรินด์เดลล์ (Brandell, 1994: 101) เดลฟ์ (Delve, 1990: 87) แอริคสัน และแอนดerson (Erickson and Anderson, 1997: 145-147) มาร์ค (Mark, 2001: 273-274) และบูท (Booth, 1987: 101) สรุปได้ดังนี้ รูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้ด้านวิชาการและการทำกิจกรรมรับใช้สังคมเข้าด้วยกันโดยผู้เรียนจะต้องเรียนเนื้อหาวิชาการ ควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมการบริการสังคม และทำการพิจารณาอย่างมีรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของรายวิชา โดยมีการเรียนวิชาการ การทำกิจกรรมการบริการสังคม มีการประเมินและแสดงผลงาน เป็นการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดัง ภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1 Analysis (A): (R₁)
การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

- วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเชิงนโยบายการจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552
- วิเคราะห์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556)
- วิเคราะห์เป้าหมายการผลิตบัณฑิต
- วิเคราะห์การจัดการเรียนการสอน จาก การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน ระดับปริญญาตรี อย่างไรก็ตามเป็นทางการ
- วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ (TOF: HEd 2552)
- วิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนโดยการบริหารสังคม
- วิเคราะห์แนวคิด หลักการและทฤษฎีสาระสำคัญและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 Design and Development (D & D): (D₁)
การออกแบบและพัฒนา

- ร่างต้นแบบรูปแบบการเรียนการสอน
- ระบุเป้าหมายผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนฯ ให้ชัดเจน
- สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนการสอน และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- ศึกษาและกำหนดเงื่อนไขของนักศึกษาก่อนการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
- ตรวจสอบความเที่ยงตรงเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน และเครื่องมือต่าง ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญ
- หาประสิทธิภาพกลุ่มใหญ่ (Filed Tryout) ของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน E₁/E₂ โดยใช้เกณฑ์ 80/80 กับนักศึกษาสาขาสังคมศึกษาระดับชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 25 คน
- ปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนและเครื่องมือ
- รูปแบบการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้) 1) ได้รับความรู้และฝึกปฏิบัติ 3) สร้างความคิดรวบยอด 4) ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5) ประเมินความก้าวหน้า 6) ส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และ 7) ประเมินผล

ขั้นที่ 3 Implementation (I): (R₂)
การนำไปใช้

การนำรูปแบบการเรียนการสอนต้นแบบไปทดลองใช้ มีขั้นตอนดังนี้

- ผู้วิจัยนำรูปแบบการเรียนการสอนไปจัดการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนดไว้กับนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง
- ก่อนทำการทดลองชี้แจงหลักการ เหตุผล และประโยชน์ของการวิจัยให้กับนักศึกษาพร้อมทั้งทำความเข้าใจกับนักศึกษาเกี่ยวกับเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเกิด ประโยชน์สูงสุด
- นำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลก่อนเรียน
- ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนการสอน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง
- นำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลหลังเรียน

ขั้นที่ 4 Evaluation (E): (D₂)
การประเมินผล

ประเมินและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอน โดยการบริหารสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งระบบ

รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบแนวคิดการเรียนการสอน โดยการบริหารสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด ADDIE Model (ปรับปรุงตามแนวคิดของเควิน ครูส (Kevin Kruse, 2008: 1) ร่วมกับแนวคิดการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบของเคมพ์ (Kemp, 1985: 18) และดิคค์ และแคเรีย (Dick and Carey, 2005: 1-8) และรูปแบบการจัดการเรียน การสอนของจอยซ์ และเวลล์ (Joyce and Weil, 2000: 9) ประยุกต์ร่วมกับกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D and D) การพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอน ที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) การนำไปใช้ (Implementation: I) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียน การสอนและขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) การ ประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม หมายถึง องค์ประกอบของการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF โดยมีองค์ประกอบของรูปแบบการเรียน การสอน ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา เงื่อนไขการจัดการเรียนการสอน ทั้งก่อนและหลัง การใช้รูปแบบการเรียนการสอนมีขั้นตอนประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ปัญหาชวนคิด (C: Challenging Problem) ขั้นที่ 2 ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ (P: Presentation and Practice) ขั้นที่ 3 สร้าง ความคิดรวบยอด (C: Conceptualization of Knowledge) ขั้นที่ 4 ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ (P: Proceeding of Characteristics Development) ขั้นที่ 5 ประเมินความก้าวหน้า (A: Assessment of Growth Development) ขั้นที่ 6 ส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (F: Fostering of Higher Level Characteristics Development) ขั้นที่ 7 ประเมินผล (E: Evaluation)

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF หมายถึง การประเมินพฤติกรรมที่ นักศึกษาแสดงออกสังเกตได้ วัดได้ ด้วยการสังเกตการปฏิบัติงานใน 5 ด้าน คือ

3.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม เรื่องย่อๆ การมีจิตสาธารณะ หมายถึงการไม่เห็นแก่ ตัว และคำนึงถึงสิ่งที่เป็นส่วนรวม มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

3.2 ด้านความรู้ เรื่องย่อๆ การนำความรู้สู่การปฏิบัติ หมายถึง ความกระตือรือร้น ในการศึกษาหาความรู้ นำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างดี

3.3 ด้านทักษะทางปัญญาเรื่องย่อๆ การคิดหมายถึงความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดไตร่ตรอง คิดแก้ปัญหาเสนอทางออก และนำไปสู่การแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์

3.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ เรื่องย่อๆ ความ รับผิดชอบ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความตั้งใจเพื่อให้บรรลุ ตามเป้าหมายปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังและทำอย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงการให้ความร่วมมือ กับหมู่คณะในการทำงาน

3.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เรื่องย่อย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ความสามารถในการประมวลผลความหมาย เลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4. รูปแบบการเรียนการสอนโดยการบริการสังคม หมายถึง รูปแบบการสอนที่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF โดยใช้แนวทางการเรียนการสอนแบบการบริการสังคมโดยในกระบวนการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ที่พัฒนาขึ้น

5. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ค่าคะแนนประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (E_1/E_2)

80 ตัวแรก (E_1) หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา ระหว่างการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยคิดเป็นค่าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

80 ตัวแรก (E_2) หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา หลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยคิดเป็นค่าไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เกิดประโยชน์สูงสุดแก่มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยที่นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มทดลองสามารถบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษาภาคเรียนที่ 1 ร้อยละ 95 ขึ้นไป โดยใช้ข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร มคอ.7 และเป็นผู้ที่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ของเกณฑ์ครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ และเป็นผู้ที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

2. ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐาน TQF ตามแนวทางการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ และเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้สนใจจะทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง